

Výzva Budování kapacit pro rozvoj škol II
Povinně volitelná aktivita č. 3, 4, 6 a 7

Zpráva o ověření programu v praxi závěrečná

I.

Příjemce	Moravian Science Centre Brno – příspěvková organizace
Registrační číslo projektu	CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008290
Název projektu	VIDA! školám – propojení formálního a neformálního vzdělávání
Název vytvořeného programu	Dva dny se zvířaty
Pořadové číslo zprávy o realizaci	5

II.

Místo ověření programu	Datum ověření programu	Cílová skupina, s níž byl program ověřen ¹
VIDA! SC Zoologická zahrada Brno	25.-26. října 2018	27 studentů 1. ročníku Cyrilometodějského gymnázia a SOŠ pedagogické Brno
	15.-16. listopadu 2018	27 studentů 2. ročníku Cyrilometodějského gymnázia a SOŠ pedagogické Brno
	21.-22. března 2019	18 studentů 1. ročníku Cyrilometodějského gymnázia a SOŠ pedagogické Brno
	25.-26. dubna 2019	23 studentů 2. ročníku Cyrilometodějského gymnázia a SOŠ pedagogické Brno

¹ Uveďte stručně charakteristiku a velikost skupiny (např. 25 žáků 7. ročníku ZŠ apod.) a název organizace.

1. Stručný popis procesu ověření programu

a) *Jak probíhalo ověření programu (organizace, počet účastníků, počet realizátorů atd.)?*

Ověřování probíhalo v rámci 4 uvedení. Program byl uveden pro tyto skupiny v následující podobě:

- 27 studentů 1. ročníku Cyrilometodějského gymnázia a SOŠ pedagogické Brno
- 27 studentů 2. ročníku Cyrilometodějského gymnázia a SOŠ pedagogické Brno
- 18 studentů 1. ročníku Cyrilometodějského gymnázia a SOŠ pedagogické Brno
- 23 studentů 2. ročníku Cyrilometodějského gymnázia a SOŠ pedagogické Brno

První den probíhal program v prostorách VIDA! science centra a to od 8.30 do 22.30 hod., druhý den pak od 8.30 do 14.00 hod. (v prvních uvedeních do 16:00 – program byl zkrácen na základě žádosti školy, kdy většina žáků musela odjet z města), přičemž na stěžejní část programu se účastníci přesouvali do prostor Zoologické zahrady města Brna. Každý den byly průběžně zařazovány přestávky na jídlo, odpočinek, občerstvení, a to včetně větších pauz na oběd a večeri. V programu se střídaly prezentační bloky, týmové hry, tvůrčí či laboratorní činnosti a bloky s živými zvířaty (pod dohledem externích odborníků, kterých bylo v posledním uvedení celkem 7). Na realizaci jednotlivých aktivit se podíleli majoritně garant s lektorem, pedagog z formálního vzdělávání působil primárně jako pozorovatel a evaluátor. Průběh programu byl zaznamenáván pomocí fotoaparátu.

b) *Jaký byl zájem cílové skupiny?*

Při uvedení pro různé třídy této věkové cílové skupiny jsme pozorovali velmi rozlišný přístup k problematice a také velmi rozdílný zájem. Dalo by se shrnout, že taková věková skupina je schopna se nad tématem hlouběji zamýšlet, je schopna nové zážitky integrovat do svého života, nicméně je zde hodně jedinců, kteří v pubertálním věku projevují silnou potřebu vše kritizovat, nezapojovat se a k tématu zvířat přistupují s vyhraněným názorem – zvířata jen páchnou, jsou zbytečná, slouží jen k dobrému jídlu.

Ale v rámci ověřování se většina studentů velmi zajímala o téma. Doporučujeme tento program uvádět pro skupiny s aktivním přístupem a se zájem o biologii a živočichy.

Vzhledem k specifikům jednotlivých skupin uvádíme popis zájmu každé skupiny:

- První skupina již od úvodních aktivit projevovala o téma značný zájem, velké množství jednotlivých účastníků mělo vybudovaný kladný vztah ke zvířatům (chování domácích mazlíčků, pozitivní zkušenosti, znalostní zájem). Celkový entuziasmus si účastníci přenášeli i do tématu vzdálenějších aktivit (tvůrčí malování, pohybové aktivity).
- Druhá skupina byla velmi specifická. Většinová část skupiny projevovala zájem o problematiku – věnování plné pozornosti v rámci jednotlivých aktivit a bloků, zvědavé dotazy, další část byla velmi kritická – jednalo se asi o pět žáků, kteří neustále hledali způsoby jak program udělat jinak a aktivity kritizovali a další část dle našeho pozorování jevila spíše menší zájem – polehávali, nedávali pozor, bavili se mezi sebou. Energie skupiny jako celku byla velmi nízká, po konzultaci s pedagogem se jednalo o dlouhodobý stav třídy.
- Třetí ověřovací skupina byla pomocí anonymních formulářů (které byly zařazeny až v tomto uvedení) již před samotným uvedením tázána na svá očekávání a zájem, ve stručné formě byly také pokládány otázky na vztah účastníků ke zvířatům. Bylo patrné, že ačkoli počet

studentů v této ověřovací skupině nedosahoval výše počtu účastníků u předchozích dvou tříd, škála očekávání a názorů byla dost široká. Někteří účastníci zjevně vnímali zvířata z valné části konzumně, komerčníma očima, zatímco jiní měli větší povědomí o roli zvířat v koloběhu přírody i o jejich důležitosti pro lidskou společnost. Stejně rozdílný pak byl projevovaný zájem – mnozí účastníci se se zvědavostí zapojovali do jednotlivých aktivit a kladli podnětné dotazy, nemálo dalších však představovalo spíše rušivý element, a to zejména ze začátku programu. Postupem času se však podařilo zapojit do aktivit i tuto část skupiny (jednalo se zejména o přibližně šestičlennou chlapeckou skupinu). Prvotní nezájem části skupiny nepramenil ani tak z nezájmu o program či jednotlivé aktivity, ale spíše z nutkání udržovat svůj sociální status v rámci skupiny. Na rozdíl od druhé ověřovací skupiny, která měla celkově nízkou energii a občas problém se do jednotlivých aktivit nastartovat, tato skupina byla nabuzená a rozjařená, což působilo až rušivě při aktivitách klidnějšího rázu a vyžadovala tak častější autoritativní zásahy lektorů do průběhu jednotlivých aktivit.

- U čtvrté skupiny podobně jako u předchozí bylo i u této provedeno pre-testování pomocí dotazníků na očekávání a zájem stran programu a také ke zjištění současného vztahu jednotlivých účastníků ke zvířatům. Po předchozí zkušenosti s minulou skupinou se očekávalo značné rozpětí v odpovědích, různá úroveň zájmu i široké spektrum na škále popisující vztah jedinec – zvíře. Ačkoli byl počet studentů vyšší než v předchozí tímto průzkumem podrobené skupině, koherence mezi účastníky byla v tomto případě vyšší – ve skupině převažoval pozitivní vztah ke zvířatům i větší míra uvědomění si jejich důležitosti jak pro člověka, tak jako nedílné součásti přírody. Podobnou míru shody prokazovala skupina i v projeveném zájmu o náplň programu, kdy se studenti vyjadřovali v tom smyslu, že se těší na nové informace a zážitky, které obohatí jejich dosavadní zkušenosti. Nadšení a zájem o téma se projevovaly v průběhu celého dvoudenního programu, kdy nebylo třeba nějak výrazněji dopomáhat již motivované skupině k aktivitě.

c) Jaká byla reakce cílové skupiny?

Všeobecně lze reakce skupiny charakterizovat jako pozitivní až nadšené, jisté rozporupné či rozpačité reakce vzbuzovaly některé dílčí aktivity (setkání s pavouky, štíry a dalšími členovci, delší přednáškové bloky). Zájem celé skupiny vzbuzovaly bloky s větší fyzickou aktivitou (Zvířecí olympiáda, improvizované cvičení o důvěře) a s vzájemnou interakcí účastníků, kde se střetávaly jejich místy protichůdné postoje a názory (diskuse o etických otázkách). Rovněž aktivity vedené externími spolupracovníky byly obecně přijaty velmi kladně (canisterapie, setkání s pavouky a štíry), a to i v případě frontální přednášky prof. Zdeňka Laštůvky, který se se svým přístupem ukázal jako vhodná volba pro danou cílovou skupinu.

U jedné skupiny byly reakce velmi rozporupné. Žáci se vyjádřili, že o program sami nejevili zájem, že byli posláni školou a nebrali program jako nový zážitek nebo jako možnost něco zažít či se dozvědět. V rámci programu se účastnili všech bloků, které je dle zpětné vazby bavily a přinesly jim nové vědomosti a dovednosti, přímo u aktivit však nebyl pozorován takový zájem a nadšení jako u skupiny předchozí. V průběhu uvádění garant spolu s lektorem pracovali na motivaci účastníků.

Obecně lze reakce skupin popsat jako pozitivní, vstřícné, až nadšené; samozřejmě bylo možné vypořádat rozdíly v přijetí jednotlivých aktivit v rámci individuálních preferencí, což je ovšem naprosto přirozené a očekávané. Vskrze se potvrdily zkušenosti z minulých uvedení v tom smyslu, že největší individuální rozdíly v reakcích měly jednak aktivity s živými zvířaty (bloky se psy o canisterapii a záchranářství, setkání s pavouky a štíry), tak aktivity kontroverznějšího charakteru (bloky o etice, velká zážitková hra Lidé, zvířata a planeta apod.). Skupina celkově i jednotliví studenti

se však i v rámci méně atraktivních aktivit snažili o maximální zapojení, jak kmenoví, tak externí lektoři nemuseli čelit žádným přehnaným výzvám (záměrné sabotování aktivit, nezájem, nečinnost, nespolupráce – žádný z těchto nešvarů se u této skupiny neprojevil).

2. Výsledky ověření

a) Výčet hlavních zjištění/problémů z ověřování programu:

Zjištění z prvního ověření:

- Byla podceněna stravovací složka programu – účastníkům přišly porce malé a nedostatečně kryjící jejich energetický výdej.
- Při výkladových částech programu byl občas kladen přílišný důraz na předání velkého množství informací, které však nebyly ilustrovány dostatečným množstvím konkrétních příkladů a snáze zapamatovatelných vjemů (obrázků, zvuků apod.).
- Lektorské schopnosti některých odborných externích spolupracovníků nebyly dostatečné pro zaujetí dané věkové skupiny.
- Vstupy s živými zvířaty bez předchozího upozornění s dostatečnou časovou rezervou byly pro některé účastníky nekomfortní až nepříjemné.
- Někteří účastníci by preferovali více pohybových aktivit, případně častější střídání prostředí, ve kterých bloky probíhaly.
- Rovněž celková délka programu (zejména prvního dne) byla hodnocena jako náročná.

Zjištění z druhého ověření:

- Skupina nebyla už před příchodem pozitivně naladěna na program.
- Práce s motivací této skupiny byla obtížná.
- Studenti v průběhu programu odcházeli a opět se vraceli, což rozbíjelo skupinovou dynamiku a tok celého programu jako celku (návštěva lékaře, kroužky).
- Blok canisterapie byl přijat s ohlasem, avšak účastníci projevovali nelibost, když na jejich oblečení zůstaly psí chlupy, a to i přes fakt, že lektorka canisterapie jim poskytla čistící válečky.
- I po přehodnocení harmonogramu z prvního uvedení, kdy byl program hodnocen jako náročný, se příliš nepodařilo snížit nároky na skupinu, hlavně druhý den, kdy dopoledne byl program a poté se odjíždělo do zoologické zahrady, kde byli žáci již velmi unaveni a bez zájmu. Otázkou je zda tuto situaci způsobil průběžný menší zájem o informace a zážitky se zvířaty. V zoologické zahradě se k místní lektorce etologie, se kterou jsme prováděli etologické pozorování a absolvovali procházku zoologickou zahradou doplněnou o její znalosti a zážitky se zvířaty, chovali velmi laxe.

Zjištění z třetího ověření:

- Oproti předchozím dvěma uvedením se provedly radikálnější změny, které se veskrze ukázaly jako funkční: program byl celkově zkrácen, v některých blocích byla účastníkům dána větší volnost (část v zoologické zahradě), ubylo frontálně vedených aktivit zaměřených na znalosti, přibýlo několik pohybových bloků, aktivit zaměřených na vlastní přemýšlení a kritické myšlení o problematice a bloků zaměřených na emoční a sensuální vnímání zvířat a jejich role v lidském životě.
- U některých aktivit se přístup jednotlivých studentů diametrálně lišil na základě jejich celkového zájmu o problematiku.
- Jako reakci na chování skupiny bylo nutné na místě improvizovaně upravit podobu některých aktivit, aby byly pro účastníky více motivující.

- Prožitkový blok pracující s vnímáním pomocí širší škály smyslů, než jsou zrak a sluch a také s emocemi, byl vnímán poněkud rozporuplně, někteří účastníci použili při zpětné vazbě i slovo manipulace.
- Diskusním aktivitám by vzhledem k dynamice a velké energii studentů prospěla pevnější, řízenější struktura.
- Byly nutné častější zásahy lektorů usměrňující chování některých účastníků programu.

Zjištění ze čtvrtého ověření:

- Prokázala se užitečnost anonymních dotazníků sondujících zájem a vztah účastníků ke zvířatům již v předstihu před samotným programem; uvádějícím to lépe umožňuje přizpůsobit průběh jednotlivých aktivit a celkové naladění na danou skupinu.
- S vyšším zájmem skupiny koreluje i obecně vstřícnější přijetí kontroverznějších aktivit či bloků, které staví na již dříve získaných znalostech a cílí spíše na hodnotový žebříček studentů (Lidé, zvířata a planeta, Etika aneb jak to vidím já, Obejdeme se bez zvířat? aneb co by, kdyby...).
- U některých aktivit je obtížné přesné dodržení předem určeného časového harmonogramu, protože jejich délka se může různě odvíjet v závislosti na zájmu studentů o problematiku či jejich ochotu ji zkoumat do větší hloubky; v případě laxní skupiny se aktivity zkracují a vzniká přebytečný čas, který je nutno vyplnit, v případě aktivní a nadšené skupiny se aktivity natahují a je třeba jiné bloky zkracovat, případně méně důležité aktivity vynechat.
- Je třeba zařazovat aktivity, které studenty vyvedou ven z jejich komfortní zóny, pro zintenzivnění zážitku (Canisterapie a záchranářství, Nemusíme se jich bát aneb o pavoucích a štírech...).
- Při celkové náročnosti programu je třeba obezřetně dbát na udržení pozornosti skupiny a pokud možno sestavit harmonogram tak, aby studenti nestrávili příliš mnoho času kontinuální činností jednoho typu, ale aby se jednotlivé druhy aktivit střídaly (např. přednáška – fyzicky náročnější hra – pozorování – diskuse apod.).
- S vyšším obecným zájmem skupiny o problematiku je spojena i možnost větší volnosti pro účastníky v některých aktivitách (etologické pozorování v zoo, laboratorní pozorování tělního pokryvu atd.), než tomu je u skupin se zájmem nižším; dobře pozorovatelný byl tento kontrast právě mezi posledními dvěma skupinami (vedení č. 3 a 4).

b) Návrhy řešení zjištěných problémů:

Návrhy řešení problémů zjištěných při prvním uvedení:

- S dodavatelem stravování konkrétněji dohodnout podobu a velikost jednotlivých jídel.
- Při výkladových aktivitách více komunikovat se skupinou, stavět na jejích znalostech a zkušenostech; dopředu připravit více příkladů a přirovnání.
- S externími lektory si vyjasnit podobu programu, případně nahradit přednášku aktivitou pohybového charakteru (skloubení s dalšími poznámkami od účastníků).
- Zařadit blok věnovaný strachu ze zvířat, jeho příčinám, důsledkům a možnými způsoby vypořádávání se s ním.
- Zařadit navíc kratší aktivity pohybového charakteru, případně obměnit podobu stávajících do aktivnější formy.
- Změnou formy, případně vyřazením některých bloků poněkud zkrátit celý program.

Návrhy řešení problémů zjištěných při druhém uvedení:

- Seznámit se se skupinou předem na škole, představit jim program a motivovat je k účasti. Také by bylo vhodné zařadit před uvedením dotazník, kde zjistíme za prvé, jaký mají žáci vztah ke zvířatům a jak se po uvedení programu změnil, ale také jejich naladění na problematiku.
- Pokusit se navrhnout, aby v době konání programu omezili své odchody.
- Zařadit samostatný blok věnovaný strachu ze zvířat, jeho příčinám, důsledkům a možnými způsoby vypořádávání se s ním.
- Zařadit navíc kratší aktivity pohybového charakteru, případně obměnit podobu stávajících do aktivnější formy.
- Změnou formy, případně vyřazením některých bloků poněkud zkrátit celý program.

Návrhy řešení problémů zjištěných při třetím uvedení:

- Při aktivitách zaměřených na osobní vnímání problematiky využívání zvířat, jejich role ve společnosti a etiky lidského chování k nim zdůraznit, že jde o místy kontroverzní téma, na které neexistuje univerzální a vždy aplikovatelný náhled.
- Více reflektovat specifické potřeby skupiny jakožto sociálního celku a využít tyto k lepší motivaci účastníků do připravených aktivit.
- Zrevidovat a upravit míru volnosti účastníků u jednotlivých aktivit.
- Procesu revize podrobit i roli lektorů uvádějících jednotlivé aktivity a určit míru jejich autoritativnosti v jednotlivých blocích.
- V případě nutnosti (nemožnosti predikovat předchozí dva body) připravit k jednotlivým aktivitám více variant způsobů uvedení.

Návrhy řešení problémů zjištěných při čtvrtém uvedení:

- V rámci zjištění z posledního uvedení je na místě uvědomění si, že jde o problémy konkretizace podoby programu na co nejefektivnější pro danou skupinu a prioritizace stran cílů programu. Obě úskalí budou mít různá řešení v závislosti na kolektivu, jenž by měl program absolvovat, a uvádějících, kteří program povedou. Obecně lze doporučit nevynechání pre-testového dotazníku a uvědomění si dalších zjištění popsanych v bodě 2 a) (střídání podob aktivit, zařazení nekomfortních aktivit, zhodnocení důležitosti jednotlivých bloků a následná adaptace reálného průběhu programu v závislosti na tomto žebříčku na jedné a zájmu studentů na druhé straně).

c) *Bude/byl vytvořený program upraven?*

Program byl na základě poznatků z jednotlivých ověření upraven v období říjen 2018 až duben 2019. Výčet změn:

Na základě poznatků z prvního ověření byly provedeny následující změny:

- Program bude do druhého uvedení upraven na základě poznatků ze zpětné vazby, změny však nebudou příliš radikální – pro zásadnější zásah do programu by bylo třeba jednak více konkrétních a závažnějších podnětů, tak také větší množství času, než kterého se dostává mezi prvními dvěma uvedenými programy.

Na základě poznatků z druhého ověření byly provedeny následující změny:

- Do příštích dvou uvedeních verzí 2 jsou chystány větší změny programu. Co se týká organizace, program bude zkrácen – druhý den ráno se se studenty pojedí do zoologické zahrady ihned po snídani, aby si program tam mohli plně užít bez únavy z předchozích bloků, které byly zařazeny před odjezdem do zoo. Bude pozměněn také koncept programu – v dosavadních dvou uvedeních byl kladen důraz na získané informace během přednášek a pohybových her, v novém konceptu budou zařazeny hlubší zážitkové aktivity víc cílené na postoje a hodnoty.

Na základě poznatků z třetího ověření byly provedeny následující změny:

- Program bude do čtvrtého uvedením mírně upraven na základě poznatků ze zpětné vazby a na základě lektory vnímaného průběhu. Změny nebudou takového rozsahu, jako mezi druhým a třetím uvedením – zejména pro reálné ověření nové varianty programu, která nemůže být zakládána pouze na jednom uvedením a jedné, dosavadní zkušenost se vybočující skupině.

Na základě poznatků ze čtvrtého ověření byly provedeny následující změny:

- Vzhledem k proběhnutí posledního ověřovacího uvedením a jeho kladného přijetí u testované skupiny se celková podoba programu již měnit nebude. V průběhu vývoje nicméně vzniklo větší množství aktivit, než jaké je možno ve dvoudenním programu uvést – konkrétní podoba programu, výběr jednotlivých aktivit, časový harmonogram atd. tak mohou být přizpůsobovány cílové skupině, pro kterou by měly být uvedeny. Při rozhodování o tomto lze brát v potaz několik faktorů – např. věk účastníků skupiny, jejich znalosti, cíle stanovené uvádějícími, možnosti spolupráce s externisty, vyhodnocené pre-testové dotazníky a mnohé další.

d) Jak a v kterých částech bude program na základě ověření upraven?

Program již nebude dále upravován.

3. Hodnocení účastníků a realizátorů ověření

a) Jak účastníci z cílové skupiny hodnotili ověřovaný program?

V prvním uvedení byl ověřovaný program celkově přijat velmi pozitivně, hodnocení většiny aktivit se pohybovalo v rozmezí 80-100 % (v systému 0-5 bodů). Účastníci zvláště hodnotili subjektivní, pocitově založenou stránku programu a objektivní charakteristiku aktivit založenou na přínosu aktivity jejich znalostem, postojům a povědomím o dané problematice.

Ve druhém uvedení byl program na základě zpětné vazby hodnocen rozporupně, tato situace se dá vystihnout rozdělením reakcí do dvou částí – hodnocení znalostí, dovedností a zážitků získaných během projektu a na kritiku. Přes pozorování skupiny v průběhu programu, která nejevila příliš entusiasmu, byla zpětná vazba z 80 % kladná. V rámci zážitků, znalostí a dovedností velmi pozitivně hodnotili laboratorní workshop, kdy samostatně pracovali se zvířecími preparáty, nově získané zajímavosti ze světa zvířat, nové informace o jejich chování a prožívání emocí a blok o etice.

Ve třetím uvedení byl program celkově hodnocen pozitivně i přes jeho ne vždy očekávaný průběh. Na hodnocení aktivit se více než u předchozích uvedení projeví odlišné priority a zájmy jednotlivých účastníků, což v kombinaci s jejich menším počtem ztěžovalo vyvozování obecnějších závěrů jak k samotným aktivitám, tak k programu jako celku.

U čtvrtého uvedení až na ojedinělé reakce jednotlivců na některé aktivity byl program hodnocen velmi pozitivně, jako informačně přínosný i zábavný. Rovněž žádný z tematických bloků nebyl studenty vyhodnocen jako zbytečný, ačkoli u jednotlivých dílčích aktivit tomu tak v nemnoha případech bylo. Oproti předchozí ověřovací skupině studenti více docenili bloky zaměřené na etické otázky a aktivity cílící na hodnotový žebříček a životní postoje týkající se zvířat a jejich rolí v ekosystémech Země a také jejich využívání člověkem.

b) Co bylo v programu hodnoceno v rámci ověřovací skupiny nejlépe?

Při prvním ověření byly žáky nejlépe hodnoceny níže uvedené programové bloky a dílčí aktivity:

- Nejlepšího hodnocení dosáhl blok o canisterapii a jejích léčebných účincích. Účastníci ocenili osobní přístup a bohaté zkušenosti lektorky a množství praktických ukázek se psy přímo na místě, zejména bylo kvitováno předvádění canisterapeutických metod na nich samotných. Vysoce byl hodnocen také blok laboratorních prací s mikroskopem, kde studenti vyzdvihovali jednak možnost zkoumání neobvyklých a běžně nedostupných preparátů, tak volnější přístup lektorů, kteří jim umožnili pozorování dle jejich vlastních preferencí.

Při druhém ověření byly žáky nejlépe hodnoceny níže uvedené programové bloky a dílčí aktivity:

- Nejlépe byly hodnoceny blok o jedovatých zvířatech. Tomuto bloku předcházela program, kdy jsme pracovali se strachem a poté navázal program, kde externista přinesl a představil živá jedovatá zvířata a studenti s nimi mohli v rámci možnosti bezpečnosti interagovat. Jednalo se o štíry, pavouky, stonožky a další. Díky práci se strachem měl program přesah hlavně pro jedince, kteří se těchto zvířat bojí nebo štítí. Celkově hodnotili program jako velmi povedený – možnost vidět živá zvířata, se kterými se člověk běžně nesetká, a dozvědět se informace, zkušenosti a příběhy od odborníka. Dále byla kladně přijata hra „Hnízda moudrosti“, ve které se studenti dozvídají zajímavosti ze světa zvířat. Hra kombinuje pohyb a týmovou spolupráci.

Při třetím ověření byly žáky nejlépe hodnoceny níže uvedené programové bloky a dílčí aktivity:

- Nejlepšího hodnocení dosáhl blok o canisterapii a jejích léčebných účincích a paralelně probíhající program o záchranářských psech. Toto vysoké hodnocení daných aktivit koresponduje s hodnocením předchozích ověřovacích skupin a potvrzuje vhodnost jejich zařazení do celkového programu. Bloky cílené na citlivější témata (zážitková hra, diskuse nad etickými otázkami) nebyly sice vyzdvihovány jako takové, avšak ze zpětné vazby bylo patrné, že měly na účastníky hlubší dopad, než tomu bylo u předchozích skupin.

Při čtvrtém ověření byly žáky nejlépe hodnoceny níže uvedené programové bloky a dílčí aktivity:

- Ve shodě s předchozími skupinami byl obecně nejkladněji a nejnadšeněji hodnocen blok o canisterapii a záchranářství, ve kterém studenti ocenili několik úrovní aktivit – faktické informace o výcviku a práci se psy, praktické ukázky s živými zvířaty i zapojení do těchto demonstrací a přímý kontakt se zvířaty. Podobně mnoho z nich hodnotilo i přednáškově-ukázkový blok o pavoucích a štírech, ovšem i v rámci předpokladů to nebylo takové množství studentů, jako u canisterapie.

c) Jak byl hodnocen věcný obsah programu?

V ohlasech studentů byla několikrát nezávisle na sobě zmíněna vysoká informační hodnota programu, kterou účastníci velmi kvitovali a oceňovali. Skupiny se rovněž velmi pozitivně vyjádřily v tom smyslu, že ji program přiměl samostatně přemýšlet a hloubat nad tématy a skutečnostmi, kterými by se z vlastního popudu s nejvyšší pravděpodobností nezabývaly (využívání zvířat v potravinářství a průmyslu, chování lidí ke zvířatům, možnosti jednotlivce ovlivnit současnou situaci apod.).

d) Jak bylo hodnoceno organizační a materiální zabezpečení programu?

Hodnoceno kladně, studenti se vyjádřili, že program je náročný, ale že rozumějí tomu, že máme omezený čas k tomu předat jim znalosti a zážitky. Po prvním uvedení byl vyřešen problém nespokojenosti s jídlem, kdy se jim porce zdály malé a prodlouženy pauzy pro odpočinek. Oproti prvnímu uvedení rovněž ubylo výhrad k organizační složce programu, což lze přičíst změnám provedeným na základě prvních uvedení. S materiálním zabezpečením programu byli spokojeni.

e) Jak byl hodnocen výkon realizátorů programu?

V rámci prvního uvedení výkon lektorů nebyl přímo předmětem vyžádané zpětné vazby od účastníků, přesto bylo zaznamenáno několik vyjádření k této problematice. V těchto byl pak kladně hodnocen pozitivní a vstřícný přístup uvádějících s vyzdvihnutím přátelské a vřelé atmosféry spolu se snahou vyjít vstříc potřebám a přáním účastníků. Lektori sami se při uvádění aktivit pravidelně střídali a byli tak schopni případně korigovat své výstupy navzájem okamžitou zpětnou vazbou ještě během programu – tomu napomáhal i vždy přítomný pedagog.

U druhého uvedení, v rámci skupiny, která byla ve vzájemných vztazích chladnější, jsme směrem k uvádějícím nepozorovali silnou vazbu. Skupina jako celek byla spíše odměřenější, i přes snahu vybudovat si vzájemný vztah. Ze zpětných vazeb vyplývají věcné poznámky, kdy studenti kladně hodnotí veselost a zápal realizátorů, jejich snahu předat jim co nejvíce informací a jejich energii.

U třetího uvedení se účastníci k realizátorům programu a jejich výkonům nijak zvlášť nevyjadřovali, oproti předchozím skupinám byl patrný jejich větší odstup od lektorů a snaha vymezovat se hlavně v

rámci své sociální skupiny. To ztěžovalo realizátorům jejich vlastní snahu se na skupinu více napojit a vést aktivity z jiné než autoritativní pozice.

Ve čtvrtém uvedení na výkony uvádějících nebyly zaznamenány žádné negativní ohlasy, skupina doceňovala krom práce kmenových realizátorů i výkony externích spolupracovníků a všichni uvádějící se setkali s kladným až nadšeným přijetím. Vůči hlavním realizátorům byl projevován vděk za přípravu i zpracování a vedení celého programu.

V souhrnu lze říci že výkon a přístup lektorů byl hodnocen velmi kladně.

f) Jaké měli účastníci výhrady/připomínky?

Výčet připomínek k programu prvního uvedení:

- málo jídla – jak počtu svačin, tak co se velikosti porcí týče,
- poměrně časté přednáškové/frontální bloky,
- málo pohybových aktivit,
- lepší prostřídání různých typů aktivit v návaznosti na sebe,
- přítomnost živých zvířat vzbuzujících strach či jiné negativní emoce (týkalo se zejména pavoukovic, ale ojedinelé i psů),
- specifický způsob výkladu některých externích lektorů, cílovou věkovou skupinou hůře přijímaný.

Výčet připomínek k programu druhého uvedení:

- seznamování jim přišlo zbytečné, jelikož se dle nich všichni znají,
- pohybové hry, které jsme hráli, znali,
- náročnější program na pozornost,
- velké množství přednášek,
- lepší místo na spaní – účastníci (konkrétně 2) projevíli nespokojenost spaní ve velké místnosti,
- vyjádřili se ke zbytečnosti používání plastových kelímků v rámci stravování, které nám bylo poskytnuto (s poskytovatelem stravování vyřešeno),
- připomínka, zda se zaměřit jen na jedno konkrétní téma celého projektu, například jen etika, či domestikace a tomu se věnovat celé dva dny, od jiného účastníka však bylo oceněno větší množství témat, které mu poskytly různý pohled na zvířata a širší perspektivu.

Výčet připomínek k programu třetího uvedení:

- dřívější večeřka,
- přeřazení pohybové aktivity z času po obědě,
- vynechat zážitkovou aktivitu cílenou na vztah lidí ke zvířatům.

Výčet připomínek k programu čtvrtého uvedení:

- Poměrně náročná pohybová hra (zvířecí olympiáda).
- Nevhodný čas etologické přednášky.

U čtvrtého uvedení se vícekrát opakovaly výtky k časovému zařazení etologické přednášky doc. Laštůvky (čas po obědové pauze), tak na její celkovou délku; obojí ztěžovalo účastníkům plné soustředění se na přednášejícího a prezentované informace.

- h) Budou případné připomínky účastníků zapracovány do další verze programu? Pokud ne, proč?*

Připomínky účastníků byly brány v potaz a bylo s nimi pracováno v rámci vývoje a úprav programu. Některé připomínky účastníků přesto nepřevážily nutnost splnění některých podmínek (např. přesun etologické přednášky na pro účastníky příznivější čas nebyl možný z důvodu omezené časové flexibility přednášejícího; radikální řešení v podobě zrušení nepředstavovalo z pohledu tvůrců programu produktivní výsledek; podobně výtka stran zoologické zahrady jakožto pro zvířata nepřírodního prostředí se střetává s realitou, ve které jde sice o napodobeninu přirozených podmínek, nicméně velmi dobře přístupnou k pozorování zvířat, navíc s téměř stoprocentní jistotou jejich nalezení a možností delší observace). Některé další připomínky byly pro případné změny programu příliš individuální (co někomu může přijít jako fyzicky náročná hra si jiný užije jako téměř až relaxační aktivitu; totéž lze aplikovat na případné stížnosti stran jídla, teploty, větrání apod.).

- i) Jak byl program hodnocen ze strany realizátorů programu?*

Realizátoři hodnotí program velmi kladně v oblasti tvorby aktivit a celkového programu a samotného průběhu. Po zkušenostech z uvedení se podařilo nalézt vcelku optimální zastoupení tematických bloků, jednotlivé aktivity upravit do podoby, ve které nejlépe směřují k vytyčenému cíli a v celém programu rovnovážně zastoupit různé způsoby a metody, pomocí nichž se studentům zprostředkují nové informace a zážitky. V rámci uvádění získali cenné zkušenosti s cílovou skupinou.

- j) Navrhují realizátoři úpravy programu, popř. jaké?*

Realizátoři po čtvrtém uvedení další úpravy programu jako takového nenavrhují, jsou si však vědomi toho, že úspěšné uvedení je podmíněno dostatečným zájmem ze strany účastníků. V průběhu vývoje a ověřování programu vzniklo tak velké penzum aktivit, že je možno konkrétní podobu programu přizpůsobit zájmu skupiny a cíli, kterého budou chtít vedoucí programu dosáhnout.

- k) Budou tyto návrhy realizátorů zapracovány do další verze programu? Pokud ne, proč?*

Úpravy jsou implementovány do metodiky programu.

- l) Konkrétní výčet úprav, které budou na základě ověření programu zapracovány do další/finální verze programu:*

Viz odpovědi na body 3 h) a 3 k).

	Jméno, příjmení, titul	Datum a místo	Podpis
Zpracoval/a	Látalová Šárka, Bc. Marek Vojtěch	30. 9. 2019, Brno	

